

Kirdina, S. G. *Institutsionalnyye matritsy i razvitiye Rossii* [Institutional matrices and development of Russia]. Moscow: TEIS, 2000.

Marks, K., and Engels, F. "K kritike politicheskoy ekonomii (chernovoy nabrosok 1857-1858 godov)" [Critique of political economy (rough draft of 1857-1858)]. In *Sochineniya*, Vol. 46, 247-.

Nort, D. *Instituty, institutsionalnyye izmeneniya i funktsionirovaniye ekonomiki* [Institutions, institutional change and economic performance]. Fond ekonomicheskoy knigi «Nachala», 1997.

Polani, K. "Ekonomika kak instutualizirovanny protsess" [Economy as an institutionalized process]. In *Obshchestvo-kazarma: ot faranov do nashikh dney* Novosibirsk: Sibirskiy khronograf, 1996.

Sumtsov, V. G., and Filippova, I. G. "Deformatsiya institutsionalnoy matritsy v Ukraine" [Deformation of the institutional matrix in Ukraine]. *Sbornik nauchnykh trudov Vostochnoukrainskogo natsionalnogo universiteta im. V. Dalya*, no. 17 (2011): 243-247.

Toffler, A. *Future shock*. London: Macmillan, 1971.

УДК 351.84

НАЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУМЛІННОЇ ДІЛОВОЇ ПРАКТИКИ

© 2016 САЗОНЕЦЬ І. Л., ТАДЕЄВА Н. В.

УДК 351.84

Сазонець І. Л., Тадеєва Н. В. Національні моделі соціального партнерства та їх вплив на розвиток сумлінної ділової практики

У статті проаналізовано наукові теорії сумлінної ділової практики. Досліджуючи сумлінну ділову практику, автори доводять, що більшою мірою належить спиратися на положення теорії соціального партнерства, оскільки категорія соціально-трудова відносин є доволі глобальною для вирішення цих питань, а практика корпоративної соціальної відповідальності не охоплює всіх складових взаємовідносин суб'єктів сумлінної ділової практики. Обґрунтовано, що в Україні ще остаточно не сформовано модель соціального партнерства, але передумови до її становлення вже існують. Визначено чотири чинники, що уможливають розвиток національної моделі соціального партнерства. Виявлено єдність процесів соціального партнерства та сумлінної ділової практики. Стейкхолдери в цих процесах мають однакові цілі та зацікавлені як у створенні ефективної національної моделі соціального партнерства, так і в поширенні засобів сумлінної ділової практики. Обґрунтовано основні складові та детермінанти формування моделі соціального партнерства та сумлінної ділової практики.

Ключові слова: соціальне партнерство, сумлінна ділова практика, стейкхолдери, соціально-трудова відносини, детермінанти.

Табл.: 2. **Бібл.:** 10.

Сазонець Ігор Леонідович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Тадеєва Наталія Валеріївна – аспірантка кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

УДК 351.84

Сазонець І. Л., Тадеєва Н. В. Национальные модели социального партнерства и их влияние на развитие добросовестной деловой практики

В статье проанализированы научные теории добросовестной деловой практики. Исследуя добросовестную деловую практику, авторы доказывают, что в большей степени необходимо опираться на положения теории социального партнерства, так как категория социально-трудова отношений является достаточно глобальной для решения этих вопросов, а практика корпоративной социальной ответственности не охватывает всех составляющих взаимоотношений субъектов добросовестной деловой практики. Обосновано, что в Украине еще окончательно не сформирована модель социального партнерства, но предпосылки к ее становлению уже существуют. Определены четыре фактора, которые делают возможным развитие национальной модели социального партнерства. Выявлено единство процессов социального партнерства и добросовестной деловой практики. Стейкхолдеры в этих процессах имеют одинаковые цели и заинтересованы как в создании эффективной национальной модели социального партнерства, так и в распространении средств добросовестной деловой практики. Обоснованы основные составляющие и детерминанты формирования модели социального партнерства и добросовестной деловой практики.

Ключевые слова: социальное партнерство, добросовестная деловая практика, стейкхолдеры, социально-трудова отношения, детерминанты.

Табл.: 2. **Библ.:** 10.

Сазонець Ігор Леонідович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Тадеєва Наталія Валеріївна – аспірантка кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

UDC 351.84

Sazonets I. L., Tadeeva N. V. The National Models of Social Partnership and Their Impact on the Development of Fair Business Practice

The article analyzes the scientific theories of fair business practice. On exploring fair business practices, the authors prove that in a greater degree it is necessary to rely on provisions of the theory of social partnership, because the category of social and labor relations is sufficiently global to address these issues, and the practice of corporate social responsibility does not cover all aspects of relations between the subjects of a fair business practice. It is substantiated that a social partnership model in Ukraine has yet not completely been formed, although prerequisites to its formation do exist. Four factors that make possible the development of a national model of social partnership have been determined. The unity of the processes of social partnership and fair business practice has been identified. Stakeholders in these processes have the same goals and are interested both in establishing an effective national social partnership model, and dissemination of the means for fair business practice. The basic constituents and determinants of establishing a social partnership model and fair business practice have been substantiated.

Keywords: social partnership, fair business practice, stakeholders, social and labor relations, determinants.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 10.

Sazonets Igor L. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activities, National University of Water Management and Natural Resources Use (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Tadeeva Nataliya V. – Postgraduate Student of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activities, National University of Water Management and Natural Resources Use (11 Soborna Str., Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: suvoroff09@mail.ru

Проблема поширення сумлінної ділової практики, дослідження якої є основною метою статті, може бути вирішена тільки в процесі створення цілісної системи соціально та економічно справедливої поведінки держави та роботодавців у ринковій економіці. Методологічним фундаментом такої системи повинні служити положення теорії соціально-трудових відносин. Більш конкретизовані положення цієї теорії по відношенню до положень сумлінної ділової практики в її складовій частині – соціальному партнерстві. Концепція соціального партнерства зазвичай будується науковцями на симбіозі спільної діяльності таких стейкхолдерів цього процесу, як: держава, профспілки, роботодавці, корпорації, акціонери, наймані працівники. Якщо вважати, що значну частину роботодавців становлять корпорації, наймані працівники також працюють у корпораціях, а акціонери є основними стейкхолдерами корпорацій, то можна дійти висновку, що головну роль в цій синергетичній системі відіграють корпорації та наймані працівники. Значною мірою відносини між ними регулюються процесами корпоративної соціальної відповідальності. Це означає, що ще одним каналом дослідження сумлінної ділової практики може стати дослідження процесів корпоративної соціальної відповідальності.

Дослідження сумлінної ділової практики спирається на широку методологічну базу. Теоретичні питання поширення сумлінної ділової практики базуються на теорії соціально-трудових відносин, моделях соціального партнерства та положеннях сучасної науково-практичної концепції корпоративної соціальної відповідальності. Досліджуючи сумлінну ділову практику, переважно варто спиратися на положення теорії соціального партнерства, оскільки категорія соціально-трудових відносин є доволі глобальною для вирішення цих питань, а практика корпоративної соціальної відповідальності не охоплює всіх складових взаємовідносин суб'єктів сумлінної ділової практики. Тому метою статті є дослідження формування моделей соціального партнерства та вплив цих моделей на становлення сумлінної ділової практики.

Однак для того, щоб зрозуміти онтологічні витоки національних моделей соціального партнерства, необхідно проаналізувати більш широкі підходи до їх формування. Вітчизняні та іноземні науковці [1–10] досліджували різні аспекти цього процесу. Зупинимося на більш теоретичних підходах до вирішення цієї проблеми. Розгляд цього питання необхідно розпочати з методологічних позицій загальних концепцій соціально-трудових відносин. Досліджуючи соціально-трудові відносини, Крулько Є. А. і Панюшкіна О. В. виокремлюють три моделі регулювання соціально-трудових відносин [4]:

1. *Моделі з домінуючим міжгалузевим рівнем*, в яких найбільш значущим є загальнонаціональний рівень переговорів і угод (застосовується в Бельгії, Ірландії, Фінляндії, Словенії, тобто у невеликих країнах з відносно простою галузевою структурою).

2. *Моделі з домінуючим рівнем компаній*, в яких центр партнерства знаходиться на підприємствах, але за наявності певного регуляторного впливу галузевих

та загальнонаціональних угод (застосовується в Чехії, Естонії, Угорщині, Латвії, Польщі та на Мальті).

3. *Моделі з домінуючим галузевим рівнем*. Основну роль в таких моделях відіграють галузеві тарифні угоди, які значною мірою розповсюджуються на всі або на більшу частину підприємств галузі (використовуються в Австрії, Німеччині, Греції, Італії, Голландії, Португалії, Іспанії, Словаччині, Швеції, тобто в розвинених державах зі складною галузевою структурою).

Більш глибокий аналіз провідних економік світу, який базується на виявленні соціальних складових у світових корпоративних моделях, який проведено Жаданом О. В., виокремлює п'ять основних моделей [2]:

1. *Європейська модель (континентальна)* – соціал-демократична, має такі риси і властивості: високий рівень правової захищеності працівника; жорсткі норми трудового права, орієнтовані на збереження робочих місць; галузеве тарифне регулювання; відносно невелику диференціацію оплати праці.

2. *Англосаксонська модель* характеризується такими особливостями: достатньо високий рівень розвитку трудового та цивільного права; відсутність централізованої системи управління зайнятістю та боротьби з безробіттям; надання широких прав і свобод роботодавцям щодо наймання і звільнення робітників; функціонування корпоративних моделей колективно-договірних відносин та відсутність таких відносин на рівні галузей та регіонів; робота з підготовки персоналу ведеться тільки в рамках окремих фірм та їхніх галузевих асоціацій; високий рівень диференціації оплати праці; мінімальна оплата праці в країні, як правило, законодавчо не закріплюється.

3. *Японській моделі* соціально-трудових відносин властива низка національних рис, як-то: поширення принципу довічного наймання працівника; пряма залежність розмірів заробітної плати і соціальних виплат від тривалості роботи на фірмі; високий рівень розвитку внутрішньофірмового патріотизму та пов'язаних з ним методів мотивації праці; унікальні внутрішньофірмові системи зростання та просування працівників.

4. *У КНР* соціально-трудові відносини представлені двома моделями. У державному секторі – жорстке державне регулювання соціально-трудових відносин. У приватному – повна відсутність державного регулювання цих відносин.

5. *Для шведської моделі* характерні такі риси: держава здійснює лише законотворчу функцію і створює правові основи для діяльності господарюючих суб'єктів; активна роль держави проявляється в розробці і здійсненні програм, що стосуються ринку праці.

У відповідності до політичної ідеології В. В. Маліков вирізняє моделі соціального партнерства як консервативну (США, Японія), демократичну (Німеччина, Австрія) і соціал-демократичну (Швеція). Основні характеристики цих моделей автор вбачає в такому [6]:

1. Функціонування *консервативної моделі* більшою мірою базується на загальній правосвідомості й добрій волі сторін, меншою – на законодавчому утримуванні.

2. Для демократичної моделі соціального партнерства характерна наявність органів соціального партнерства на всіх рівнях. Ці органи займаються, насамперед, попереджувальною роботою, що дозволяє не доводити конфлікти до серйозних загострень.

3. Соціал-демократична модель заснована на взаємодії та відповідному розподілі функцій держави, підприємців і профспілок. На відміну від консервативної моделі держава виступає інструментом, за допомогою якого не тільки забезпечується стабільність економічної системи, але й її розвиток та вдосконалення.

Савранська Г. М. підходить до виявлення причин розвитку феномена соціального партнерства з еволюційної точки зору. Зокрема, вона вважає, що різні види соціально-трудових відносин та форми взаємодії суб'єктів трудових відносин пройшли еволюцію до сучасного стану соціального партнерства, базуючись на таких аспектах [7]:

- ✦ як результат у процесі тривалих змін його попереднього та зовнішнього стану, у тому числі моделювання при переході до ринкової економіки;
- ✦ як наслідок поступових кількісних та якісних змін економічної системи ринкового типу;
- ✦ як партнерство за методом (типом) від малого або фрагментарного до великого й системного.

Провідні науковці України, що займалися проблемами соціального партнерства, досліджували цей процес не тільки еволюційно, але й з позицій різних наукових теорій, рівнів економічних процесів та складових національної економіки [3, 8–10]. Короткий опис таких сфер дослідження подано в табл. 1.

Практично всі монографії, підручники та статті, що досліджують моделі соціального партнерства [1, 2,

4–6], виділяють дві моделі: трипартизм і біпартизм. У тих країнах, де роль держави в регулюванні трудових відносин невелика (США, Канада, Великобританія), практикується двостороння співпраця між об'єднаннями роботодавців і організаціями найманих працівників. Держава за такої соціальної моделі виступає лише в ролі арбітра або посередника при виникненні соціальних конфліктів (біпартизм). Нині найбільш розвинена система соціального партнерства трипартизму існує в таких європейських країнах, як Німеччина, Швеція, Австрія.

На основі думок наведених авторів можна характеризувати соціальне партнерство як мульти-системне явище, яке спирається на методологію, що притаманна для всіх наук. Тому є доцільним навести думку Савранської Г. М., яка вважає, що формування відносин соціального партнерства пов'язано з такими компонентами забезпечення його існування [7]:

- ✦ визначення сукупності відносин соціального партнерства та їх класифікації за інтересами, цілями і завданнями, правовим та інформаційним забезпеченням;
- ✦ побудова моделі соціального партнерства з урахуванням виявлених суб'єктів взаємодії;
- ✦ установлення умов, принципів соціального партнерства, його тимчасових і змістовних процедур;
- ✦ створення спеціалізованих органів, що забезпечують реалізацію партнерських відносин і досягнутих домовленостей;
- ✦ наділення повноваженнями спеціальних державних органів з контролю за виконанням досягнутих домовленостей та арбітражу.

Таблиця 1

Теоретичні підходи у дослідженнях соціального партнерства вітчизняними науковцями

№ з/п	Науковці	Основні положення досліджень
1	Сазонець І. Л.	Формування системи соціального партнерства на основі аналізу соціальних концепцій у суспільно-економічних теоріях розвитку людства
2	Безтелесна Л. І., Печенюк А. В.	Значення підприємництва, матеріального стимулювання та соціальних звітів у вдосконаленні соціального партнерства
3	Новікова О. Ф.	Значення великих промислових корпорацій у розвитку соціального партнерства та особливості соціального партнерства в техногенно навантажених регіонах
4	Сазонець О. М., Саричев В. І.	Інституційне забезпечення соціального партнерства та соціальне партнерство з метою людського розвитку
5	Єлісеєва О. К.	Оптимізація функціонування складних соціально-економічних систем на глобальному рівні, впровадження стандартів сталого розвитку в національній моделі соціального партнерства
6	Ястремська О. М.	Вирішення питань соціального партнерства на основі соціального інвестування
7	Мальчик М. В.	Використання інструментів соціального маркетингу та брендингу в становленні системи соціального партнерства
8	Гринько Т. В., Максимчук О. С.	Розвиток соціального партнерства в умовах інноваційного розвитку національної економіки, управління змінами та розвитком
9	Жиглей І. В.	Розвиток соціального партнерства в системі КСВ, його обліково-фінансові аспекти
10	Богачьов С. В., Мельникова М. В.	Особливості розвитку соціального партнерства на територіях, в містах, в умовах функціонування великих господарських комплексів

Підсумовуючи висловлені думки науковців щодо процесу становлення систем соціально-трудо­вих відносин, еволюції та сутності соціального партнерства, необхідно навести думку Алексійчука В. В. [1], який виділяє загальні риси, властиві всім національним моделям соціального партнерства:

- ✦ формування й визнання ідеології соціального партнерства на противагу ідеології соціальної конфронтації;
- ✦ мотивація суб'єктів на активну участь у системі соціального партнерства;
- ✦ закріплення загальних принципів соціального партнерства;
- ✦ створення і розвиток соціально-економічних і правових інститутів, що забезпечують реалізацію соціально-партнерських відносин.

Водночас, Кудряченко А. І. визначає такі відмінності між національними моделями соціального партнерства в різних державах, що зумовлені ступенем економічного розвитку, корпоративними моделями та моделями соціально-трудо­вих відносин [5]:

- ✦ за політичною орієнтацією системи соціально-го партнерства;
- ✦ за змістом партнерських відносин;
- ✦ за механізмом правового регулювання договір­ного процесу;
- ✦ за ступенем участі працівників в управлінні органі­зацією і формами такої участі;
- ✦ за роллю і місцем держави у системі соціально-го партнерства. В одних випадках держава виступає як спостерігач і посередник (Німеччина, США), в інших (наприклад, у Франції) регулю-

вання у сфері трудових відносин здійснюється за активної участі держави;

- ✦ за характером взаємодії профспілок із владни­ми структурами й роботодавцями;
- ✦ за рівнем ведення колективних переговорів для досягнення згоди з різних питань. Існують дві основні системи соціального партнерства: багаторівнева, що містить в собі окремі підприємства, галузі, регіони і державу в цілому (напри­клад, скандинавські держави) та однорівнева, що обмежена тільки співробітництвом робото­давців і профспілок у межах підприємства (на­приклад, США, Канада, Японія, держави Азії).

Більш детальний аналіз моделей соціального парт­нерства, їх ідентичних положень та розбіжностей доцільно зробити з точки зору трипартизму – найбільш поширеної на теперішній час загальної моделі соціального партнерства (табл. 2). Матеріали таблиці дають можливість аналізувати єдність процесів соціального партнерства та сумлінної ділової практики Трипартизм зумовлює процес регулювання соціально-го партнерства на рівні відносин, по-перше, держави та корпорацій. У табл. 2 до стейкхолдерів цього процесу належать: публічна влада, службовці та профспілки, місцеві та регіональні громади, неурядові організації та ін. По-друге, це процес врегулювання соціально-трудо­вих відносин засобами колективно-договір­ного регулювання. У табл. 2 до стейкхолдерів цього процесу регулювання належать: акціонери і власники, клієнти і по­стачальники, субпідрядники, дистриб'ютери, споживачі, конкуренти та ін.

Таблиця 2

Інтересів стейкхолдерів у соціальному партнерстві на основі моделі трипартизму та складові сумлінної ділової практики

Категорія стейкхолдерів	Економічні аспекти	Екологічні аспекти	Соціальні аспекти
1	2	3	4
Акціонери і «власники»	Фінансові результати	Контроль ризику, попере­дження і прозорість	Пов'язаний з іміджем кон­троль ризику, попередження і кризовий менеджмент
Публічна влада	Внесок у національний і місцевий добробут	Дотримання регламентів	Дотримання трудового законодавства
Фінансові установи/Банки	Економічна стійкість, вимоги до оборотного капіталу	Контроль екологічних ризиків і їх фінансової дії	Очікування відносно зміни категорій потреб, щоб обме­жити витрати
Страхові підприємств	Компенсація витрат	Контроль ризику	Професійне інвестування, включаючи субпідрядників
Службовці і профспілки	Соціальна справедливість і винагорода за працю	Захист середовища на робо­чому місці	Мотивація, внутрішні кон­сультації, навчання, праце­влаштування
Клієнти	Гарантії, якість	Споживання ресурсів	Етика, справедлива торгівля
Постачальники	Довгострокові партнерські стосунки	Формалізація технічних специфікацій	Формалізація етичних вимог
Субпідрядники	Справедлива винагорода, інформація відносно пер­спектив розвитку і тривалості співпраці	Ясне визначення екологічних характеристик відносно продуктів і процесів	Формалізація вимог відносно умов виробництва, прийман­ня і методів аудиту

1	2	3	4
Дистриб'ютори	Конкуренція і контроль маржі, тобто різниці між покупною та продажною ціною	Скорочення відходів упаковки при транспортуванні, облік екологічних аспектів	Розробка етично прийнятних продуктів
Споживачі	Справедлива ціна	Захист довкілля та інформація	Відповідність трудовому законодавству
Конкуренти	Досягнення (Benchmarks)	Відповідність екологічним нормам	Відповідність законодавству про конкуренцію, етику, відсутність соціального демпінгу
Місцеві та регіональні громади	Стійкість підприємства	Інформація і прозорість, скорочення неприємностей	Місцеві очікування, участь у вирішенні питань у сфері зайнятості
Неурядові організації	Прозорість (транспарентність)	Зобов'язання по захисту довкілля	Дотримання прав людини та міжнародних угод

Серед економічних аспектів моделей соціального партнерства ми можемо виокремити деякі, що щільно пов'язані з пріоритетами сумлінної ділової практики, наприклад, це: соціальна справедливість і винагорода за працю, компенсація витрат, фінансові результати. Серед соціальних складових – дотримання трудового законодавства, мотивація, внутрішні консультації, навчання, працевлаштування, етика, справедлива торгівля, формалізація етичних вимог, розробка етично прийнятних продуктів, відповідність трудовому законодавству, відповідність законодавству про конкуренцію, відсутність соціального демпінгу. Ціла низка екологічних складових соціального партнерства також відповідає напрямкам сумлінної ділової практики.

В Україні ще остаточно не сформовано модель соціального партнерства, але передумови для її становлення вже існують. В. В. Маліков визначає чотири чинники, що уможливають розвиток національної моделі соціального партнерства [6]:

- ✦ *по-перше*, наша держава визнана Європейським Союзом країною з ринковою економікою, у ній сформувався відповідний прошарок підприємців;
- ✦ *по-друге*, існують різні профспілкові організації, що представляють і захищають інтереси найманих працівників, а також їх об'єднання загальнодержавного рівня;
- ✦ *по-третє*, сформовано політико-правове поле для розвитку соціального партнерства на тристоронній основі;
- ✦ *по-четверте*, держава заявила про свою готовність виступати посередником у відносинах між найманими працівниками і роботодавцями.

ВИСНОВКИ

Модель соціального партнерства, що існує в Україні, ще остаточно не склалася. Основними її складовими та детермінантами формування є такі:

1. В основу формування національної моделі соціального партнерства повинні бути закладені теоретичні підходи теорії соціально-трудових відносин, корпора-

тивної соціальної відповідальності, сумлінної ділової практики, а також загальновизнані моделі трипартизму та біпартизму.

2. Сумлінна ділова практика, що розвивається в державному та корпоративному секторах України, буде зростати у відповідності до напрямів формування національної моделі соціального партнерства;

3. Проведений аналіз діяльності стейкхолдерів процесу соціального партнерства та сумлінної ділової практики довів єдність цих процесів та спільність інтересів окремих груп стейкхолдерів в економіці України.

4. Аналіз моделей соціального партнерства показав, що нашій країні притаманний трипартизм. Тому при формуванні соціальних процесів доцільно досліджувати досвід країн Північної Європи та скандинавських країн. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алексейчук В. В.** Теоретичні підходи до обґрунтування сутності соціального партнерства. *Держава та регіони*. 2009. № 1. С. 10–13.
2. **Жадан О. В.** Порівняльний аналіз світових моделей соціально-трудових відносин. *Державне будівництво*. 2011. № 1. URL: <http://82-117-235-189.gpon.sta.kh.velton.ua/e-book/db/2011-1/doc/6/02.pdf>
3. **Жиглей І. В.** Регулювання бухгалтерського обліку як інструмент підвищення соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2009. № 36. С. 64–70.
4. **Крулько Є. Л., Панюшкіна О. В.** Моделі соціально-трудових відносин між працівниками і роботодавцями. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Nppdaa/econ/2012_2/155.pdf
5. **Кудряченко А. І.** Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 3. С. 132–141.
6. **Маліков В. В.** Зарубіжний досвід соціального партнерства як фактор економічного розвитку. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 112–114.
7. **Савранська Г. М.** Розвиток національної моделі соціального партнерства у контексті забезпечення соціальної безпеки України. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 140–150.
8. **Сазонець О. М., Саричев В. І.** Міжнародні організації в управлінні людським розвитком: глобалізаційний вимір. Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2012. 252 с.

9. Соціальний концепт суспільних та економічних процесів національного розвитку: колективна монографія/Безтелесна Л. І., Сазонець І. Л. та ін. Рівне: Волин. обереги, 2015. 184 с.

10. Удосконалення механізму інноваційного розвитку суб'єктів національної економіки України: колективна монографія/Гринько Т. В., Кошевий М. М. та ін., за наук. ред. Єлісевої О. К. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 250 с.

REFERENCES

Alekseichuk, V. V. "Teoretychni pidkhody do obgruntuvannya sutnosti sotsialnoho partnerstva" [Theoretical approaches to the justification of the essence of social partnership]. *Derzhava ta rehiony*, no. 1 (2009): 10-13.

Beztelesna, L. I. et al. *Sotsialnyi kontsept suspilnykh ta ekonomichnykh protsesiv natsionalnoho rozvytku* [Social the concept of social and economic national development processes]. Rivne: Volynski oberihy, 2015.

Hrynko, T. V. et al. *Udoskonalennia mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku subiektiv natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Improvement of the mechanism of innovative development of subjects of national economy of Ukraine]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2013.

Krulko, Ye. L., and Paniushkina, O. V. "Modeli sotsialno-trudovykh vidnosyn mizh pratsivnykamy i robotodavtsiamy" [Model of social-labor relations between workers and employers]. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Nppdaa/econ/2012_2/155.pdf

Kudriachenko, A. I. "Sotsialne partnerstvo: yevropeyskyi dosvid i Ukraina" [Social partnership: the European experience and Ukraine]. *Stratehichni priorytety*, no. 3 (2008): 132-141.

Malikov, V. V. "Zarubizhnyi dosvid sotsialnoho partnerstva yak faktor ekonomichnoho rozvytku" [Foreign experience of social partnership as a factor of economic development]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1 (2011): 112-114.

Savranska, H. M. "Rozvytok natsionalnoi modeli sotsialnoho partnerstva u konteksti zabezpechennia sotsialnoi bezpeky Ukrainy" [The development of national model of social partnership in the context of ensuring social security of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, no. 2 (2013): 140-150.

Sazonets, O. M., and Sarychev, V. I. *Mizhnarodni orhanizatsii v upravlinni liudskym rozvytkom: hlobalizatsiinyi vymir* [International organization in the management of human development: globalization measurement]. D.: Nova ideolohiia, 2012.

Zhadan, O. V. "Porivnialnyi analiz svitovykh modelei sotsialno-trudovykh vidnosyn" [Comparative analysis of world models of social-labor relations]. *Derzhavne budivnytstvo*. <http://82-117-235-189.gpon.sta.kh.velton.ua/e-book/db/2011-1/doc/6/02.pdf>

Zhyhlei, I. V. "Rehuliuвання bukhhalterskoho obliku yak instrument pidvyshchennia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu" [The regulation of accounting as a tool for increasing social responsibility of business]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 36 (2009): 64-70.